

Krajsovszky Gábor

„Istennek hála, hogy szerény eszköz lehettem” – Megemlékező előadás Mindszenty Józsefről, pappá szentelésének 100., esztergomi érseki kinevezésének 70., valamint halálának 40. évfordulója évében –

„Egy nemzet fölemelkedése mindig a mai napon kezdődik. A fásultakban is van parázs a hamu alatt, csak tűzre várnak. Isten így teremtett bennünket, embereket: az igaz és a jó meg a szép utáni vágyat nem lehet kioltani az ember szívében-lelkében.”

(Mindszenty József, Bécs, 1973. október 30.)

„Ha valamely intézmény vagy ország bizonyos elvekkel megállta a történelmi szerepét, akkor a későbbi időkben ehhez az alapelvhez kell hozzányúlni, hogy a nehézségekben megálljon és a további történelmi feladatát teljesítse.”

(Mindszenty József)

„A magyar történelem számos viharos, külső-belső ellenségtől szorongatott helyzetet élt meg. Ezekből az ország több-kevesebb sikerrel került ki. Végül is sikerről azért beszélhetünk, mert több esetben az ország léte, megmaradása forgott kockán. Az a tény, hogy Magyarország több mint ezer éve itt van, önálló államként létezik, magyarul beszélünk, az a helyzetfelismerésnek, az ellenálló képességnek és az országért áldozatot hozó, ha kellett életét is feláldozó polgárainak köszönhető.”¹ Ezek a bevezető szavai az egyik dolgozatnak, amely az Adriányi Gábor neves egyháztörténész professzor 80. születésnapjára dedikált tanulmánykötetben jelent meg.

Jelen tanulmányban² Mindszenty bíboros, – aki a XX. század legnagyobb magyar főpáosztora, és teljes életét az ország további léteért és megmaradásáért áldozta – hármas-évfordulójához³ is részben kapcsolódó néhány esemény kerül bemutatásra, továbbá olyan (részben már közölt) dokumentumok is, amelyek tartalmazzák a Mindszenty bíboros-, illetve az ő szellemisége elleni, a saját egyháza részéről történt negatív megnyilatkozásokat. Ezeknek a hibáknak az objektív, de kritikát nem mellőző elemzése is hozzájárulhat a magyar katolikus egyház egyre sürgetőbb és joggal igényelt teljes lelki megtisztulásához.⁴

---

¹ ZOMBORI István: Egy politikai karrier indulása. P. Zadravec István 1914-1918. In: *Litterarum radices amare, fructus dulces sunt – Tanulmányok Adriányi Gábor 80. születésnapjára*. Szerkesztette: KLESTENITZ Tibor és ZOMBORI István. MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Budapest, 2015. 181.

² Lásd ehhez még KRAJSOVSKY Gábor: Mindszenty bíboros lelki számkivetettsége – egyházi megnyilatkozások Mindszenty bíboros és szellemisége ellen. *Vasi Szemle* 2015. LXIX. évf. 5. szám 287-307.

³ Pappá szentelése: Szombathely, 1915. június 12. Érseki kinevezése: 1945. augusztus 16. Halála: Bécs, 1975. május 6.

⁴ „Fájdalommal emlékezünk arra, hogy voltak olyan keresztények, sőt egyes egyházi vezetők is, akik a körülmények nyomása alatt nyilvánosan elhatárolódtak üldözött testvéreinktől, és elfogadták az ellenük gyakran felhozott koncepciók vádait. A múlt sebeinek begyógyítását és Isten irgalmát kérjük egész magyar katolikus közösségünk számára.” ERDŐ Péter bíboros nyilatkozata Mindszenty József halálának 30. évfordulóján. <http://uj.katolikus.hu/cikk.php?h=322>

Érsekként történő nyilatkozata a püspökkari konferencián

Mindszenty József, mint esztergomi érsek-prímás, a Budavári Prímási Palotában 1945. október 17-én megtartott püspökkari értekezleten a jegyzőkönyvi feljegyzés szerint következőkben határozta meg hivatását: „A hercegprímás válaszában megköszöni az üdvözlést és (...) megállapítja, hogy lecsúszásunk tavaly óta folytatódott lefelé. (...) Az ország ilyen helyzetében következett be, hogy a Szentatya reá bízta az emberfeletti feladatot, amikor őt esztergomi érsekké és Magyarország hercegprímásává kinevezte. Engedelmességéből vállalta, hogy harmincéves papi múltjával ellenkezésbe ne jusson. Szeretettel viszonzza a püspöki kar nevében elhangzott üdvözlést és munkatársi ajánlkózást. A pasztoráció programja áll előtérben, de nagy fontosságot tulajdonít a közéletben való részvételnek is.”⁵

Vecsey József megemlékező tanulmánya

Ebben az alfejezetben Vecsey Józsefnek⁶ Mindszenty bíboros esztergomi székfoglalása negyedszázados évfordulójára („Egy elfelejtett évforduló” címmel) írt megemlékezéséből olvashatunk idézeteket, amelyben röviden bemutatásra kerül mindaz, ami Mindszenty bíboros életét jellemezte. „1949 elején, a félelmetes eszközökkel megrendezett kirakatper idején, amelyben az értelemnek és akaratának használatától megfosztott fővádlottat életfogytiglani fegyházbüntetésre ítélték, vakmerőség lett volna arra gondolni, hogy Magyarország 79. primása, Mindszenty József esztergomi bíboros-érsek megünnepelheti majd kinevezésének negyedszázados évfordulóját. Húsz évvel ezelőtt teljes képtelenségnek tűnt volna feltételezni, hogy a meghurcolt főpapot nyolcéves fogság után egy nagyszerű, egész világot bámulatba ejtő szabadságharc szabadítja majd ki ellenségei kezéből és az évfordulón, 1970. szeptember 16-án (a kinevezést a pápa szeptember 16-án közölte a magyar kormánnyal – KG <http://www.mindszenty.hu/index.php>), jó egészségben adhat majd hálát Istennek a negyedszázad rendkívüli teljesítményeiért, melyek máris belekerültek az egyetemes egyháztörténelem és a világtörténelem lapjaiba.

Ha a történelemben akad »irrationale«, akkor Mindszenty József magyar bíboros-prímás életben maradását annak lehet tekinteni.

Mindszenty primás (...) jól fel is mérte azt a nagy veszedelmet, mellyel a balsevisták, akik a második világháború végén magukhoz ragadták a hatalmat, a vallásszabadságot fenyegették. Évtizedek óta tanulmányozta az oroszországi

---

⁵ *Dissertationes Hungaricae ex Historia Ecclesiae XIV.* BEKE Margit: (szerk.): *A magyar katolikus püspökkari tanácskozások története és jegyzőkönyvei 1945-48 között.* Argumentum Köln • Budapest 1996. 52.

⁶ *Vecsey József* (Nemeshegyes, Zala vármegye 1913. nov. 11. – St. Gallen, Svájc, 1977. máj. 24.): római katolikus lelkész. 1938-ban Szombathelyen szentelik pappá, Zalaegerszegen káplán, 1940-től hittanár, 1942-től Szombathelyen hittanár. 1943-ban a küsszeminárium előljárója, 1944-ben püspöki titkár, 1946-ban a nagyszeminárium előljárója és teológiai tanára. 1952 nyarán Nyugatra menekült. 1954-től 1955-ig a müncheni Szabad Európa Rádió hitszónoka és a magyar katolikus műsorok szerkesztője. 1955–59-ben St. Gallenben lelképásztor, 1960–66-ban Párizsban magyar lelkész. 1971 ősztől *Mindszenty József* bécsi titkárságának ügyvezetője. 1975. májusában a Mindszenty Alapítvány alapító tagja. In: *Magyar Katolikus Lexikon* <http://lexikon.katolikus.hu/V/Vecsey.html>

vallásüldözést és tanulmányai alapján jól ismerte a kommunisták felfogását és gyakorlatát az egyházakkal és a vallással szemben. (...) azt is tudta, hogy a kommunisták betű szerint veszik a marxi-lenini tételt; minden vallást a polgári reakció szervének kell tekinteni és azért azt meg kell semmisíteni.

A magyar bíboros-prímás előtt nem volt ismeretlen Tychon pátriárka esete és a helyébe került, »diplomatikusabb« Szergej metropolita szerepe. Tisztán látta, hogy azok megalkuvó magatartása nem hozta meg a nyugalmat és a vallásszabadságot az ortodox egyháznak.

Azok, akik Mindszenty prímás egyéniségét és a második világháború végén kialakult súlyos magyar helyzetet nem ismerik, gyakran azt kérdezik – persze egy kicsit a bolsevista propaganda hatása alatt –, hogy reálpolitikai szempontok vezérelték-e a magyar bíboros-prímást abban a harcban, melyről maga is tudta, hogy egyenlőtlen fegyverekkel kell megvívnia a magyar katolicizmus élén.

Mindszenty kétségtelenül tisztában volt azzal, hogy a hódítók nem elégszenek meg az ország gazdasági kizsákmányolásával és politikai leigázásával, hanem a meghódított nemzetre az ősi hittel szakító, új-pogány ideológiát akarnak rákényszeríteni és pedig fegyverrel a kezükben. Velük szemben állt egy legyőzött, nyomorba döntött és kifosztott ország egyedül a szellem és a lélek erejével.

Történelmi tanulmányai alapján alakult ki az a szilárd meggyőződése, hogy az egyház vezetői megalkuvásukkal csak *meghosszabbítják* ellenségeik uralmát.

Mindszenty szerint az egyháztörténelemben számtalanszor beigazolódott, hogy nem a »hintázás«, hanem az evangéliumhoz való töretlen igazodás a »reálpolitika«. Mindszenty bíboros (...) hősi áldozatának és ragyogó példájának oroszánrésze volt abban, hogy a magyar katolicizmus bebörtönzése után is helyt állt a rá kényszerített ádáz küzdelemben. És ezt biztosan nem a megalkuvó és a rendszert kiszolgáló »békepapoknak«, hanem Mindszenty bíboros felfogását osztó és példáját követő, szegénységben és megalázottságban élő, hősl elkü magyar lelkipásztoroknak, szerzeteseknek és hitükhöz ragaszkodó világi híveknek lehet köszönni.»⁷

+

+

+

Az előadásanyag következő fejezetei a *Vasi Szemle* 2015. LXIX. évf. 5. szám 287-307. oldalán olvashatók, elektronikus formában is: <http://www.vasiszemle.hu/2015/05/krajsovszky.htm>

Az angliai lelkipásztori út, az emlékiratok megjelenése és a hivatalfosztás

A kirakatper negyedszázados évfordulóján

⁷ VECSEY József: Egy elfelejtett évforduló. Mindszenty prímás kinevezésének 25. évfordulója. Életünk – az európai magyar katolikusok lapja, St. Gallen. II. évfolyam 9. szám (1970. szeptember 1.) 1.

Cáfolat és helyzetértékelés 1963-ban

Az egyház sohasem politizál?

A papi békemozgalom megalakulásának 10 éves évfordulóján

Püspökkari körlevelek a magyarországi kommunizmus kerek évfordulóira

1975. március 11.

1985. április 12.

Cserháti József és Paskai László Miklós Imrének 1989-ben írt levelei

Cserháti József pécsi püspök Miklós Imréhez, 1989. április 22.

Paskai László esztergomi érsek levele Miklós Imréhez, 1989. április 30.

Kinek a hibájáért bűnhődünk?

Néhány epizód a Pázmáneumból

Szóke János atya visszaemlékezése a máriacelli temetésre

Összegzés

+ + +

Mit ért el az Ostpolitik?

VI. Pál ezen levelével így teljesedett be Mindszenty földi elmarasztalása. Hazájában idegen zsoldban álló bitorlók mondták rá az életfogytiglani börtönt, most számkivetésben pedig a Szentszék tör pálcát felette, mert ma: »a kapcsolat kell, nem a helytállás«, mert »a vértanúk a hitvallók kora lejárt«, ahogy ezt magán-naplójába bejegyezte.»⁸

(Harangozó Ferenc)

Eördögh István⁹ egyháztörténész elgondolkodtató tanulmány közölt a feni kérdésben. Ebből olvashatunk most vonatkozó részleteket. „De akkor mit ért el az Ostpolitik? Mindszenty és más ellenállók morális ellehetetlenítését? Az oly sokak vállalta passzív rezisztencia nevetségessé tételét? Az Országos Béketanács Katolikus

⁸ DR. HARANGOZÓ Ferenc: A történelmi per nincs lezárva. Életünk. München, 1979. június. In: HETÉNYI Varga Károly: *Papi sorsok a horogkereszt és a vörös csillag árnyékában I.* Lámpás Kiadó, Abaliget 1992. 192.

⁹ http://www2.arts.u-szeged.hu/rehlist/kutato_hun.html#eordogh

Bizottságának és a Magyar Püspöki Kar *Opus Pacis* szervezetének bizalmát élvező kollaboránsok, elvtelen haszonélvezők és nagyobb egyházi hivatalokra éhező párt-konszenzussal jelöltek legitimizálását? A magyar bázisközösségek tönkretételét, a római magyar felső hierarchia kanonizálását? A római magyar emigráns klérus irattárának Casaroli személyes irányításával és erőszakkal történt elkobzását, netán a dialogizáló kommunista partnernek történt kiszolgáltatását? A római Pápai Magyar Intézetnek a kiszolgáltatottságát az állami ellenőrzésű, »poloskákkal« megfigyelt Via Giulia-i épületben és az intézet rektorainak a még 1951. május 19-én létrehozott Állami Egyházügyi Hivatalnak tett, mindmáig titkosított rendszeres jelentéseit, amely szervezet a kommunista minisztertanács felügyelete alá tartozott egészen a rendszerváltásnak nevezett új hatalomfelosztásig? A földalatti egyház tikos szenteléseinek demoralizálását (...) A mindmáig nem kárpótolt teológusok 24 hónapig tartó, diszkriminatív módon történt besorozását, hivatásuk és tanulmányi előmenetelük tönkretételét célzó katonai szolgálatát a nagyatádi, lenti vagy más büntető jellegű egységeknél? Vagy talán az 1964-es megegyezést követően már decemberben történt hat jezsuita, hét *Regnum Marianum*hoz tartozó és két más egyházmegyes pap letartóztatását. (...) Casaroli, mint jó diplomata, minderről nem is vesz tudomást könyvében. (...) A Casaroli-féle apológia azt viszont nem titkolta el, hogy Mindszenty, miután engedni volt kénytelen VI. Pál pápa presszióinak és az *Ostpolitik* megoldást hirdető hírnökeinek, megbánta 1971. szeptember 28-i távozását Magyarországról és lelkifurdalástól gyötrődve kijelentette: »ego debuissem mori in Hungaria (Magyarországon kellett volna meghalnom – KG)«, ami viszont az olvasó számára az *Ostpolitik* etikai csődjének autentikus minősítése.,¹⁰

Adriányi Gábor összegző megállapítása is rámutat a magyarországi katolikus egyház hanyatlásának valódi okaira.

„Az egyház gúzsbakötése tökéletes volt. És mit tett ez ellen Casaroli? Semmit. Az agrément (1964. szeptember 15 – KG) bebetonozta ezeket az állapotokat. A békepapi mozgalmat, amely az egyházat megosztotta és belülről emésztette, az egyezés nem számolta föl. Igaz, a pártállam nem támogatta a békepapi mozgalmat olyan mértékben, mint azelőtt, de erre már nem is volt szüksége, mivel az Egyházügyi Hivatal és az államvédelem minden egyházi helyen elegendő kollaboránssal rendelkezett, akik szabadon vagy kényszerítve a hatóságok kívánságának készségesen engedelmeskedtek. A békepapi mozgalomról Casaroli a magyar egyházzal kapcsolatban, emlékirataiban még csak említést sem tesz.»¹¹

„A Kádár-korszak utolsó éveit mindazonáltal már az erőviszonyok megváltozására és az Egyház nagyobb mozgásszabadságára utalnak. De mindezek a pozitív jelek (...) a magyar katolicizmuson belül nem tudták elfeledtetni, hogy a katolikus Egyház talajt veszített a társadalomban, és egyre gyorsabban, erőteljesebben zsugorodott. Úton volt

¹⁰ EÖRDÖGH István: Krokodilkönnyek Rómából – Casaroli bíboros: A türelem mártíromságáról. Új Hevesi Napló XI. évfolyam 8. szám – 2001. augusztus; 64.

¹¹ ADRIÁNYI Gábor: *A Vatikán keleti politikája és Magyarország 1939-1978. A Mindszenty-ügy.* Kairosz Kiadó, Budapest, 2004. 62-64.

afelé, hogy az egykor imponáló nagyságából kisegyházzá váljék. A Kádár-korszak végén el is érkezett ide.”¹²

Tartozás a hitvallók felé

„Nem az teszi az egyháznak a jó szolgálatot, aki annak történetét elhallgatja, hanem aki annak valóságát őszintén feltárja.”¹³

(Adriányi Gábor)

Az alábbiakban a magyarországi jelenkori egyháztörténeti tényfeltáró kutatásokkal kapcsolatosan a Szabó Gyula plébánossal készített riportból olvashatók részletek.

„A rendszerváltás után több mint tíz évig vártuk, hogy a katolikus püspöki kar lépni fog. Arra számítottunk, hogy létrejön egy olyan szakértői csoport, amely jól átgondolt stratégia alapján, szisztematikusan, szakmai igényességgel feldolgozza a múltat. Ez elmaradt, ezért kénytelenek voltunk mi belevágni.”¹⁴

A Vatikán nyilván attól félt, hogy engedmények és kompromisszumok nélkül a megsemmisülés fenyegeti a magyar egyházat.

Ez a taktika kudarcot vallott. Annyit sikerült elérni, hogy egy idő után már nemcsak a templomokban, hanem a plébániákon is lehetett hitoktatást tartani. (...) Az 1964-es megállapodás olyan lélektani törést okozott, amit szerintem máig nem hevertünk ki. A klérusban sokan tényleg elhitték, hogy nincs más út, állandóan kompromisszumokat kell kötni a hatalommal. A Mindszenty József helyébe lépő Lékai László bíborosnak nem véletlenül volt az a jelmondata: "A megnyesett fa kiszárad." Lékai meghirdette a kis lépések politikáját, amihez magunk között mindig hozzátettük: kis lépések, nagy megalkuvások. Az a közösség, amelyik nem a tanúságtevőire építi a jövőjét, nem méltó a jövőre. A Szentírásban a hűségéről több száz helyen olvashatunk, a túlélés viszont csak néhányszor szerepel benne, és Jézus akkor is pejoratív értelemben használja: "Aki meg akarja menteni az életét, az elveszíti azt." A Vatikán és a magyar katolikus egyházi hierarchia azonban nem a hűségre, hanem a túlélésre rendezkedett be. Kihátrált azok mögül, akik a Kádár-rendszerben is vállalták az üldöztetést. (...) Ha viszont minden marad a régiben, akkor ezzel azt üzenjük a következő nemzedékeknek, hogy ebben az országban nem érdemes becsületesnek lenni.”¹⁵

Mindszenty bíboros élete utolsó másfél évében nem volt az esztergomi főegyházmegye érseke; halála pillanatában sem, máriacelli temetése és esztergomi újratemetése idején sem. *Mindszenty bíboros esztergomi érseki székétől való megfosztását a Vatikán a mai napig nem rehabilitálta!* Mindszenty József az esztergomi

---

¹² ADRIÁNYI Gábor: *A Katolikus Egyház története a 20. században Kelet-, Közép-kelet és Dél-Európában*. Kairosz Kiadó, 2005. 197-198.

¹³ ADRIÁNYI Gábor: *A Vatikán keleti politikája és Magyarország 1939–1978. A Mindszenty-ügy*. Kairosz Kiadó, Budapest, 2004. 8.

¹⁴ SZABÓ Gyula: *A Pápai Magyar Intézet, mint a magyar hírszerzés előretolt bástyája (1963–1989)*. Püski Kiadó, Budapest 2011.

¹⁵ Ügynökök és vértanúk egyháza. Levéltári kutatásairól nyilatkozik Szabó Gyula plébános. CZENE Gábor, Népszabadság Online, 2005. február 27. <http://www.nol.hu/archivum/archiv-353395>

érsekek között nyugszik a bazilika kriptájában, jöllehet VI. Pál pápa 1973. december 18-i dekrétuma ma is érvényes.¹⁶

+ + +

Hívek könyörgése – 2015. október 3. szombat, 18 óra

Pap: Terjesszük kérésünket bizalommal Atyánkhoz, a mindenható Istenhez, aki meghívott és vezet bennünket üdvösségünk útján. Mindig készséges szívvel és tudatosan fogadjuk kegyelmét, különösen most, amikor Fiának, Jézus Krisztusnak áldozatát bemutatjuk mindhalálig hűséges szolgája, Mindszenty József bíboros emlékkonferenciájának napján.

- 1) Mennyei Atyánk! Mindszenty bíboros azt üzeni: „Ha valamely intézmény vagy ország bizonyos elvekkkel megállta a történelmi szerepét, akkor a későbbi időkben ezt az alapelvet kell segítségül hívni, hogy a nehézségekben megálljon és a további történelmi feladatát teljesítse.” Add, hogy a magyar egyház – püspökök, papok és hívek –, valamint a nemzet áldozatkész polgárai mindig ezt a célt igyekezzenek megvalósítani, akár pasztorációval, akár a közéletben való építő részvétellel.
- 2) Jézusunk! Némelyekre sokat bíztál, bőséges lelki- és tudásbeli talentumot kaptak Tőled, amelyet fáradtságos munkával kamatoztattak. Csak Te vagy a tudója annak, hogy a szentéletű emberek példája és tudása által hányan váltak műveltebb, elmélyültebb keresztényekké, jobb hazafiakká. Hálát adunk mindazokért, akiknek tudása és lelkiisége számunkra kiemelkedő példa: akár a jelenben élnek, akár már a boldoggá- és szentté avatás várományosai.
- 3) Szentlélekisten! Mindszenty bíboros jól mérte fel azt a nagy veszedelmet, mellyel azok, akik a második világháború végén Magyarországon magukhoz ragadták a hatalmat, a vallásszabadságot fenyegették. Az ő hősi áldozatának és ragyogó példájának köszönhetően a magyar katolicizmus nagyobbik része a primás bebörtönzése után is helyt állt a rá kényszerített ádáz küzdelemben; felismerte azt, hogy a megalkuvások soha nem válnak az egyház javára, hanem csak ellenségeik életét hosszabbítják meg. Áldd meg Urunk mindazokat, akik a megalkuvásmentes hitvallás és a jellemes emberi élet útját járják.

---

¹⁶ MÉSZÁROS István: „*Állok Istenért, Egyházért, Hazáért.*” Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, Budapest, 2000. 147.

- 4) Mindszenty bíboros Bécsből írt körlevelében nekünk is üzeni: „Az Egyház mai mély válsága ne ijesszen meg bennünket! Minden egyénnek, minden nép minden egyes nemzedékének újra és újra meg kell küzdenie a hitéért úgy, mint Jákobnak az Isten angyalával. Nem szabad eleresztenie az alkalmat, a lehetőségeket, még halálos fáradtság miatt se, mindaddig, míg Isten meg nem áld bennünket.” Ehhez kérünk erőt Tőled, Istenünk!
- 5) A körlevél így folytatódik: „A mi szívünk megremeghet a nehéztől, az ismeretlentől, a lehetetlennek látszótól, Isten azonban az egyének és nemzetek jövőjét sokszor a lehetetlennek látszó holnapba rejtette el: nekünk kell nekilátnunk, hogy azt előhozzuk.” Add meg Urunk, hogy lelkesedésünket a nehézségekkel és sokszor szenvedéssel is járó munka mindig újraélessze és így szolgáljon az sokak üdvösségére.

Pap: Mindenható Istenünk! Te légy a világító fény életünk útján. Értsük meg és fogadjuk el az üdvösség ajándékát. Add, hogy mindannyian bejussunk a Te országodba és dicsérhessünk Téged magyar szentjeink társaságában, Krisztus a mi Urunk által. Ámen.

+ + +

Laudáció

PROFESSZOR ADRIÁNYI GÁBOR egyháztörténésről a *Hittel a Nemzetért Alapítvány* részéről történő **Mindszenty Emlékplakett** átadásakor

Rákosszentmihály, 2015. október 3-án,

Németország újraegyesítésének 25. évfordulóján

„A történelmi igazság elfogulatlan feltárása minden egyháztörténész legszentebb kötelessége.”

Adriányi Gábor professzor úr e jelmondat tartalmát fogalmazta meg 1971. december 5-én Mindszenty Józsefnek írt levelében, melyben a bíboros-prímás áldását kéri emigrációs munkásságára, papi élethivatására: „*Régi meggyőződése, hogy nekünk, menekült magyar papoknak a kötelességünk a magyar egyház jelenére és múltjára a világ figyelmét felhívni. Életfeladatomnak szántam, hogy a magyar egyházat nyugaton megismertessem, illetve annak nyugati forrásait feltárjam.*”

<http://www.mindszentyalapitvany.hu/products/dr-adrianyi-gabor/>

Adriányi (Vit) Gábor Frigyes 1935. március 31-én született Nagykanizsán. Édesapja Dr. Vit Ferenc ügyvéd volt, akit 1945-ben az akkor uralomra jutó kommunista rezsim teljesen jogellenesen és valótlan indokokkal háborús bűnösnek minősített és bebörtönözték. A család életveszélynek kitéve élte meg az orosz megszállást, vagyonukat elkobozták. Vezetéknevét 1958-ban – anyai dédanyja neve után – Adriányira változtatta. Már gyermekkorában beszélt németül – jelenleg hét idegen nyelvet bír –, és már akkor is nagyon jó megfigyelőképességgel rendelkezett.

1949-1951-ig a Veszprémi Kiszeminárium növendéke volt, majd annak feloszlata után esztergomi ferences diák. Ezután Budapesten folytatta tanulmányait, ahol az Árpád Gimnáziumban 1954-ben kitüntetéssel érettségizett. 1954 és 1959 között a budapesti Központi Szeminárium növendéke volt. Az 1956-os szabadságharc ideje alatt olyan betekintést nyert Budapest társadalmába, amilyennel senki nem rendelkezett, legkevésbé a pártapparátus. Iszonyattal látta mindenütt a szomorú sorsokat, az emberi és anyagi pusztulást.

Mivel azt ezt követő második évben, 1958-ban megtagadta a részvételt a békepapi értekezleten – nem volt hajlandó a kiközösített békepapok gyűléseire eljárni –, a szeminárium elöljárósága – akik közül sokan egyben az állambiztonság III/III-as beépített ügynökei voltak –, engedve a kommunista nyomásnak, összesen 73 kispapnak tiltották meg tanulmányaik folytatását. Nevezett elöljárók és tanárok ezzel szomorú feladatra vállalkoztak: végrehajtották egy kommunista állam gyalázatos büntető szankcióját az ártatlan és hűséges kispapokkal szemben. Adriányi professzor ezt követően semmiféle egyházi munkát (még sekrestyésit sem) végezhetett. Klempa Sándor veszprémi apostoli kormányzó eme tiltó rendelkezését követően a veszprémi püspöki palota egyik kanonokja a következőt mondta Adriányi professzornak: „Megmondtam Klempának, hogy az egyházmegyének kötelessége magáról, mint diakónusról gondoskodni. De azt is megmondtam neki, hogy a maga kisujjában több ész van, mint az ő fejében.” Odáig süllyedt a hivatalos magyar egyház, hogy az ateista kommunista egyházüldözés végrehajtó szervévé vált – az egész kétezer éves eddigi egyháztörténetben először! / Az egész történet elektronikusan megjelent Székely Tibor: "Kisaplázadás" – 1957-1961. című munkájában: <http://mek.oszk.hu/09500/09579/09579.pdf> /

Ezután került a Budapesti Orvostudományi Egyetem II. számú Belgyógyászati Klinikájára, mint portás, majd az egyetem Orvosi Fizikai Intézetébe, mint „mindenes”. Ezeken a helyeken is sok megaláztatásban volt része.

1960. április 2-án került sor titkos papszentelésére a XVI. kerületi Tánicsics Mihály utca 16. számú villában. A szentelő püspök Zadravec István korábbi tábori püspök volt. Ezt követően állandó titkosszolgálati megfigyelés alatt állt, majd kihallgatásra beidéztek a Gyorskocsi utcába, a HM katonapolitikai osztályra, ahol tízórás vallatásnak vetették alá, majd a Tabódy-féle perben terheltnek nyilvánították. 1961. május 16-án, még a berlini fal (Todesstreifen – halálsáv) felhúzása előtt sikerült Nyugat-Berlinbe távoznia. *Menekülésének célja* – ahogyan azt az emlékirataiban is idézett, a Veres András

püspöknek címzett válaszlevelében is megírta – *nem egy esetleges nyugati karrier volt, hanem kizárólag az, hogy normális körülmények között pap maradhasson, mivel Magyarországon erre neki még csak kilátása sem volt.* Ezt követően a keletnémet titkosszolgálat vezére, Erich Mielke nemzetközi elfogatóparancsot adott ki ellene. Az Orvosi Fizikai Intézetben levő állását – az országból való távozását követően – egy Capriról küldött képeslapon mondta fel.

Mellényzsebben, hártypapíron vitte ki Nyugatra disszertációjának tervezetét, amelyet Hubert Jedin bonni egyháztörténésznek mutatott meg, és később Angelus Walz professzornál védett meg, 1963-ban. Ezt követően Ransbachban volt káplán, majd 1966-ban megkapta a német állampolgárságot, és mint ilyen, 1966 és 1968 között a német Kutatótársaság ösztöndíjasa lett.

A Vatikánban, Bécsben és Franciaországban végzett kutatási munkáit követően Kölnben volt hittanár, majd Brühlben kisegítő lelkész. 1971-ben a Bonni Egyetem Katolikus Teológiai Karán megszerezte a magántanári képesítést, majd 1976-tól a tartományi tudományos miniszter kinevezte tanszékvezető egyetemi tanárrá. Az 1977/1978-as tanévben a Kar dékánjaként is működött. Ezt követően számos tudományos társaságnak volt a tagja. Az idei évben Professzor úr 80. születésnapjára kiadott terjedelmes tanulmánykötetben az életrajzi adatok részletesen szerepelnek, így most a teljesség igénye nélkül folytatjuk ezek bemutatását. 1991-ben egy francia lovagrend tagja lett, miután a Bonn-Toulouse társegyetem ügyeit vezette. 1978 és 1989 között a Kölni Érsekség Officialatusán szentszéki bíróként dolgozott.

A politikai fordulatot követően Magyarországon egyháztörténeti előadóként működött, egy évig a Veszprémi Teológiai Főiskolán, valamint 1996 és 2011 között a budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán az Újkori és Legújabbkori Magyar Történeti tanszéken; a tanszékvezetők kérésére minden téli szemeszterben egyháztörténeti előadásokat tartott. Az egyetem rektora 1999-ben egyetemi magántanárrá nevezte ki. 2003 óta a Magyar Tudományos Akadémia Köztestületének külső tagja. 2011 óta az OTKA (Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok) kutatóprogram segítségével kutatóprogramot vezet.

A Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont tudományos tanácsadója, professor emeritus.

2005-ben megkapta a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumától a Fraknói-díjat, 2006-ban a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság tiszteletbeli tagjának választották, ugyanebben az évben a magyar köztársasági elnök a Szabadság hőse emlékérmel adományozta részére.

2015. május 2-án, az országos Mindszenty-zarándoklat napján Esztergomban a Magyarországi Mindszenty Alapítvány (Erdő Péter bíboros hozzájárulásával) Mindszenty József-életműdíjat adományozott részére. 2015. augusztus 20-a alkalmából pedig – kiemelkedő színvonalú munkája elismeréseként – a Magyar Érdemrend Tiszti-

kereszt polgári tagozat kitüntetésben részesült. Legutóbb pedig, 2015. augusztus 26-án megyéspüspöke kinevezte őt felsőörsi címzetes préposttá.

Aki tudománnyal foglalkozik, annak feladata az ismeretterjesztés is, érthetően és vonzóan tovább adni a tudást. Adriányi professzor az Istentől sok talentumot kapott, amelyet a magyar haza és a magyar egyház számára is bőségesen kamatoztatott és kamatoztat. Csak az Úristen a tudója, hogy munkássága eredményeként hányan váltak műveltebb, elmélyültebb keresztényekké és hazafiakká – az Isten az ő gazdag vetése által adhatta meg a növekedést sokaknak. Élete – családi vonatkozásban és lelkiességében is – szorosan összefonódott Mindszenty József bíboros sorsával. Róla szóló konkrét tanulmányain túlmenően, mindig is Mindszenty bíboros szellemében, vele kongeniálisan, bátran, megalkuvás nélkül tárta fel a magyar egyház helyzetét a főként német és magyar nyelven megjelent publikációiban.

Mindezt igazolja 16 monográfiája, 38 kiadói tevékenységet dokumentáló anyaga, 314 tanulmánya tanulmánykötetekben, kézikönyvekben, lexikonokban és folyóiratokban, valamint a róla különböző helyeken megjelent 32 írás és publikáció, különösen a tiszteletére kiadott, 768 oldalas, 4 országból és 41 szerzőtől írt, valamint egy másik, 830 oldalas, 30 szerzőtől származó német nyelvű emlékkönyv (Im Gedächtnis der Kirche neu erwachen. Köln–Weimar–Wien, 2000; Kirche und Gesellschaft im Wandel der Zeiten. Nordhausen, 2012), továbbá a Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpontja, a Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány (HEH) és a Magyar Egyháztörténeti Enciklopédiai Munkaközösség (METEM) által a 80. születésnapjára Budapesten rendezett, megható ünnepségen bemutatott 464 oldalas, 36 szerzős, magyar nyelven írt tanulmánykötet.

Tanúságtevő életéért, áldozatos munkájáért *Adriányi Gábor* professzor urat a Hittel a Nemzetért Alapítvány **Mindszenty Emlékplakettben** részesíti, jó egészséget, sok isteni kegyelmet kívánva neki!

Szerkesztette és összeállította: *Krajsovsky Gábor*